

حقوق ورزشی با نگاه ویژه به مسئولیت‌های قانون محسن اسلامی، حمیدرضا جلیلی

ورزشکاران از این قرار است که تعهد مربی ناظر به مواظبت است نه سلامت؛ مسئولیت مربی در برابر اشخاص ثالث از این قرار است که تنها محجور نیاز به نگاه‌دارنده و مواظبت دارد و قید حکم قانون نیز مبتنی بر این غلبه و شیاع عرفی است. ولی، مسئولیت حرفه ای مربی را که به نوآموزی، همچون کودکان آن حرفه و فنون ورزشی را می آموزد، نفی نمی‌کند. حتی از راه قیاس یا وحدت ملاک می توان حکم ماده 7 را مؤید مسئولیت مربی شمرد و مسئولیت های حقوقی داوران عبارتند از: بازدید اماکن و تجهیزات ، بازدید از وسایل شخصی ورزشکار ، جلوگیری از اجرای حرکات یا فنون خطا ، اقدام نسبت به ورزشکاران مصدوم.

کلیدواژگان: حقوق ورزشی، مسئولیت، قانون

مقدمه

از آغاز دوره قانونگذاری در ایران معاصر یعنی از 1304 تا 1352 قانون مشخصی که در باب حوادث ورزشی به صراحت تعیین تکلیف کرده باشد وجود نداشت و حقوقدانان در راستای توجیه حوادث ناشی از عملیات ورزشی به مبانی و اصول حقوقی متوسل شده اند. استاد عبدالحسین علی-آبادی ضمن طرح بعضی نظرها که رضایت مجنی علیه را علت موجهه حوادث ورزشی می دانند معتقد است: «بهترین توجیه عدم مجازات مشت-زن و کلیه اشخاصی که در اثنای عملیات ورزشی مرتکب جرح می-شوند اجازه قانون است.» (مهری رخ و همکاران، 1402)

حقوقدانانی که بعد از ایشان در این زمینه اظهار نظر کرده-اند نیز به اجازه قانون و آداب و رسوم

1. حمیدرضا جلیلی، دکتری تخصصی مدیریت ورزشی (استادیار معلم وزارت آموزش و پرورش استان قم) (نویسنده مسئول)

dr.hr.jalili@gmail.com

2. محسن اسلامی، وکیل پایه ی دادگستری

Sports law with a special look at legal responsibilities

Hamidreza Jalili, Ph.D. in sports management, 1 (Assistant professor, Ministry of Education, Qom Province)

2. Mohsen Eslami, Basic lawyer of justice.

حقوق ورزشی با نگاه ویژه به مسئولیت‌های قانون
چکیده:

هدف از پژوهش حاضر، حقوق ورزشی با نگاه ویژه به مسئولیت‌های قانون بوده است. روش تحقیق به لحاظ هدف، بنیادی و به لحاظ روش گردآوری اطلاعات توصیفی تحلیلی می‌باشد. در نهایت این نتیجه حاصل شده است که مسئولیت ورزشکاران در برابر تماشاگران از این قرار است که در صورتی که محل استقرار تماشاگران نامناسب باشد و در اثر اصابت توپ بازی یا پرتاب شدن بازیکنان یا تصادم اتومبیلها یا رم کردن اسب سواری آسیب ببینند، باید برگزار کنندگان مسابقه را مسئول شمرد، مسئولیت برگزار کنندگان مسابقه از این قرار است که تعهد برگزار کننده مسابقه، در برابر پولی که می‌گیرد، تأمین سلامت خریدار در برابر خطر ناشی از تماشای مسابقه است. مسئولیت مربیان در برابر

دانشجویان بوده و به تدریج منابع بسیار مهمی به همین ترتیب فراهم آورده شده است. با استقبالی که از این گرایش تا کنون به عمل آمده انتظار می رود که در آینده از نظر کمی و کیفی یکی از مهم ترین گرایش های حقوقی در ورزش و یا ورزشی در حقوق به حساب آید. (قربانزاده و شادمانی، 1399)

گستره کمی و کیفی موضوع های فوق به وضوح اهمیت این رشته را آشکار می سازد و آنگاه که با دقت به جایگاه حیاتی و اساسی ورزش در میان سایر نهادهای اجتماعی توجه شود ضرورت آگاهی از محتوای این رشته برای نظام قضایی کشور و به ویژه همه کسانی که به نحوی در اداره امور ورزش مداخله دارند روشن تر می گردد.

بر همین اساس و به رغم حقوقی بودن زمینه بحث در این نوشته سعی شده است که مخاطب بیش از آن که جامعه حقوقی کشور باشد دانشجویان رشته تربیت بدنی، معلمین ورزش، مربیان، مدیران اماکن ورزشی و مدیران سازمان های ورزشی کشور و به طور کلی جامعه ورزش باشد تا به این ترتیب امکان تحقق اهداف، آسان تر، سریع تر و عملی تر فراهم آید.

مبانی نظری

ادبیات نظری

مفهوم حقوق ورزش

حقوق ورزشی یا حقوق ورزش یکی از گرایش های علم حقوق است که به بررسی حقوقی حوادث در ورزش می پردازد (صدیقی و همکاران، 1401). واژه ورزش در این اصطلاح دارای مفهوم وسیعی است و عملیات و فعالیت های ورزشی قهرمانی، جزئی از این مجموعه است. (مصطفی پور و کاشف، 1395) به طور کلی می توان گفت که منظور از حوادث ورزشی تمامی جرائم و شبه جرائمی است که توسط ورزشکاران، معلمین، مربیان، مدیران، تماشاگران سازندگان و تولید کنندگان لوازم و تجهیزات و امثال آنها به طور مستقیم یا غیر مستقیم در رابطه با ورزش انجام می گیرد. موضوع این وقایع ممکن است سلامتی، جان، اموال، حیثیت، شرافت و سایر حقوق قانونی اشخاصی باشد که در محدوده ورزش به

اجتماعی برای موجه قلمداد کردن حوادث موصوف متوسل شده اند (ارشادی فرد و همکاران، 1402) و گاه گفته اند که از نظر قانون ایران با توجه به این که موردی وجود ندارد که عرف موجب نقض قانون شود نمی توان استدلال فوق را پذیرفت و به نظر می رسد که در صورت شکایت شاکی در مورد جرح و به هر حال در صورت وقوع قتل قضیه قابل تعقیب باشد (سوری و همکاران، 1402)

اما در سال 1352 مقنن به این اختلاف نظر پایان داد و به صراحت و به موجب ماده 42 قانون مجازات عمومی مقرر داشت که « حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر این که سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد جرم محسوب نمی شود. »

در سال 1361 مقنن همین متن را با اضافه کردن جمله (.. این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد) در ماده 32 قانون راجع به مجازات اسلامی مورد تأیید قرار داد. در سال 1370 نیز به رغم تغییراتی که در قانون مجازات اسلامی داده شد ماده 32 اخیر الذکر فقط با تغییر شماره ماده به 59 عیناً به تصویب رسید و در حال حاضر در مورد حوادث ناشی از عملیات ورزشی که جنبه جزائی داشته باشد مورد استناد است. اما در مورد مسئولیت مدنی حوادث ورزشی تا کنون قانون خاصی که به صراحت به ورزش اشاره ای داشته باشد تصویب وضع است و جبران خسارت حوادث ورزشی با استناد به قانون مسئولیت مدنی مصوب 1339، قانون مدنی و سایر قوانین، اصول، فتاوی و عرف و عادت حل و فصل می شود که شرح تفصیلی آن در مباحث آتی خواهد آمد.

حقوق ورزشی به عنوان یک درس از سال 1355 در دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی برای نخستین بار توسط دکتر حسین آقائی نیا حسین تدریس شد و سپس همچنان در سایر دانشکده های تربیت بدنی جزء واحدهای درسی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد تدریس شده است (رمضانی نژاد و تقی پور، 1402). خوشبختانه حقوق ورزشی در دانشکده های حقوق دانشگاه های ایران به ویژه دوره های کارشناسی ارشد و دکتری چه به عنوان پایان نامه های تحصیلی و یا تحقیق، مورد توجه اساتید و

نحوی حضور دارند (آرتور، 2018)

مفهوم مسئولیت‌های قانونی

در لغت مسئولیت، مصدر جعلی از مسئول، ضمانت، ضمان، تعهد و مواخذه است. و آنچه که انسان از وظایف و اعمال و افعال عهده دار و مسئول آن باشد (محمدی و همکاران، 1401). در اصطلاح حقوقی مسئولیت تعهد قانونی شخص بر رفع ضرری که به دیگری وارد کرده است آمده و در همین معنا لفظ ضمان را به کار برده اند و معنی آن هر نوع مسئولیت اعم از مسئولیت مالی و مسئولیت کیفری است. بنابراین در هر جایی که کسی مکلف به جبران خسارات دیگری است، در برابر او مسئولیت داشته و باید پاسخگو باشد (فرناندز و همکاران، 2022)

مسئول کسی است که تعهدی در قبال دیگری به عهده دارد که اگر از ادای آن سرباز بزند او بازخواست می شود. بنابراین مسئولیت همواره با التزام همراه است. هر گاه کسی با رفتار خود موجب لطمه به حقوق قانونی اشخاص دیگر شود اصطلاحاً می گوئیم که مسئولیت قانونی دارد. گاهی رفتار خلاف قانون متخلف عنوان جرم را دارا است که در این صورت نوع مسئولیت او کیفری است و «در هر مورد که شخص ناگزیر از جبران خسارت دیگری باشد می گویند در برابر او مسئولیت مدنی دارد.» (فونسکا، 2020)

پیشینه حقوق ورزشی

با توجه به این که حادثه از ورزش تفکیک ناپذیر به نظر می رسد و به طور قاطع احتراز پذیر نیز نمی باشد بنابراین باید تاریخ تولد حقوق ورزشی را همان مقطعی دانست که انسان ورزش را به عنوان یکی از مهم ترین نهادهای زندگی اجتماعی خود پذیرفته است (حوسنی، 2020). اما کم و کیف آن در هر جامعه بستگی به سطح تمدن و فرهنگ آنها داشته است که اینک امروزه نیز چنین است. بحث تحلیلی تاریخ حقوق ورزشی حتی ذکر اجمالی آن از حوصله این تحقیق خارج است لذا به طرح مسأله در اسلام و حقوق ایران اکتفا می کنیم.

الف- حقوق ورزشی در اسلام

آیات و روایات متعددی که در اسلام راجع به ورزش و وجوب آن وجود دارد نمایانگر دیدگاه روشن شریعت در خصوص این مورد است. به موازات این منابع، فقها در باب مسئولیت‌های حقوقی ناشی از حوادث ورزشی نظرات پر محتوی و مستحکمی را مطرح نموده اند (...). سابقه کار به صدر اسلام می رسد و باب اظهار نظر همچنان مفتوح است که اینک فقهای معاصر نیز در پاسخ به استفتائات ورزشی به تفصیل سخن گفته اند (مدبر و همکاران، 1402). از جمله فقهایی که در باب حقوق ورزشی نظراتی ابراز داشته اند ابن قدامه در المغنی، شیخ طوسی در مبسوط، محمد بن ادریس حلی در سرائر، محقق حلی در شرایع الاسلام، علامه حلی در قواعد الاحکام، فاضل هندی در کشف الثام و شیخ محمد حسن نجفی (صاحب جواهر) در جواهر الکلام هستند. البته با توجه به محدودیت رشته‌های ورزشی در گذشته که منحصر به تیراندازی، شنا، اسب دوانی و... بوده فتاوی نیز از نظر کمی محدود است ولی به لحاظ کیفی قابل استناد در اغلب رشته‌های ورزشی است. به عنوان مثال در باب مسئولیت معلم شنا نسبت به حفاظت از سلامت شناگری که برای آموزش به او سپرده می شود بر حسب سن شناگر نظرات مختلفی ارائه شده و یا در باب مسئولیت حقوقی کسانی که به تمرین تیراندازی پرداخته و تیر به عابر اصابت می کند فتاوی مختلفی داده شده است. وجود چنین منابعی در حقوق اسلام ضمن این که قدمت موضوع را مشخص می نماید به اهمیت ورزشی و حوادث آن نیز اشاره دارد. (خجسته مهر، 1401)

ب- حقوق ورزشی در حقوق ایران

از آغاز دوره قانونگذاری در ایران معاصر یعنی از 1304 تا 1352 قانون مشخصی که در باب حوادث ورزشی به صراحت تعیین تکلیف کرده باشد وجود نداشت و حقوقدانان در راستای توجیه حوادث ناشی از عملیات ورزشی به مبانی و اصول حقوقی متوسل شده اند. استاد عبدالحسین علی آبادی ضمن طرح بعضی نظرها که

حقوق ورزشی به عنوان یک درس از سال 1355 در دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی برای نخستین بار توسط دکتر حسین آقائی نیا حسین تدریس شد و سپس همچنان در سایر دانشکده‌های تربیت بدنی جزء واحدهای درسی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد تدریس شده است. خوشبختانه حقوق ورزشی در دانشکده‌های حقوق دانشگاه‌های ایران به ویژه دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری چه به عنوان پایان نامه‌های تحصیلی و یا تحقیق، مورد توجه اساتید و دانشجویان بوده و به تدریج منابع بسیار مهمی به همین ترتیب فراهم آورده شده است. با استقبالی که از این گرایش تا کنون به عمل آمده انتظار می رود که در آینده از نظر کمی و کیفی یکی از مهم ترین گرایش‌های حقوقی در ورزش و یا ورزشی در حقوق به حساب آید (شعبانی مقدم و همکاران، 1395).

ورزش از دیدگاه قانون اساسی قانون اساسی همان طوری که گفته شد مهم ترین سند حقوقی کشور است و منشأ صلاحیت و مشروعیت تمامی نهادهایی است که در کشور وجود دارد. اهمیت هر نهادی در کشور به تعبیری، بستگی به جایگاه آن در قانون اساسی دارد. اصولاً قانون اساسی به بررسی اساسی ترین امور کشور مانند حکومت، زبان، دین رسمی، حقوق ملت، اقتصاد و امور مالی، قوای حاکم، رهبری و ریاست جمهوری می پردازد و بحث در مورد امور کم اهمیت تر را به قوانین عادی واگذار می کند (جاگرانی و همکاران، 1398). اکنون پرسش این است که آیا از ورزش در قانون اساسی به صراحت نام برده شده است یا این که مشروعیت خود را به طور غیر مستقیم از قانون اساسی بدست می آورد؟ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اصل دوم مقرر داشته که جمهوری اسلامی ایران نظامی است به پایه ایمان به:

خداي يکتا (لا اله الا الله) و اختصاص حاکمیت و تشریح به او و لزوم تسلیم در برابر امر او وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا، عدل خدا در خلقت و تشریح، امانت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در

رضایت مجنی علیه را علت موجهه حوادث ورزشی می دانند معتقد است: «بهترین توجیه عدم مجازات مشیت-زن و کلیه اشخاصی که در اثنای عملیات ورزشی مرتکب جرح می-شوند اجازه قانون است.» (مهری رخ و همکاران، 1402)

حقوقدانانی که بعد از ایشان در این زمینه اظهار نظر کرده-اند نیز به اجازه قانون و آداب و رسوم اجتماعی برای موجه قلمداد کردن حوادث موصوف متوسل شده اند و گاه گفته-اند که از نظر قانون ایران با توجه به این که موردی وجود ندارد که عرف موجب نقض قانون شود نمی-توان استدلال فوق را پذیرفت و به نظر می رسد که در صورت شکایت شاکی در مورد جرح و به هر حال در صورت وقوع قتل قضیه قابل تعقیب باشد (محمدی و همکاران، 1401)

اما در سال 1352 مقنن به این اختلاف نظر پایان داد و به صراحت و به موجب ماده 42 قانون مجازات عمومی مقرر داشت که « حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر این که سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد جرم محسوب نمی شود. » (قربانزاده و شادمانی، 1399)

در سال 1361 مقنن همین متن را با اضافه کردن جمله) .. این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد. (در ماده 32 قانون راجع به مجازات اسلامی مورد تأیید قرار داد. در سال 1370 نیز به رغم تغییراتی که در قانون مجازات اسلامی داده شد ماده 32 اخیر الذکر فقط با تغییر شماره ماده به 59 عیناً به تصویب رسید و در حال حاضر در مورد حوادث ناشی از عملیات ورزشی که جنبه جزائی داشته باشد مورد استناد است. اما در مورد مسئولیت مدنی حوادث ورزشی تا کنون قانون خاصی که به صراحت به ورزش اشاره ای داشته باشد تصویب وضع است و جبران خسارت حوادث ورزشی با استناد به قانون مسئولیت مدنی مصوب 1339، قانون مدنی و سایر قوانین، اصول، فتاوی و عرف و عادت حل و فصل می شود که شرح تفصیلی آن در مباحث آتی خواهد آمد (صدیقی و همکاران، 1401).

از آموزش و پرورش نیست (فراهانی و همکاران، 1394).
 قرار دادن ورزش در ردیف آموزش و پرورش و آموزش عالی نشان می‌دهد که از دیدگاه قانون اساسی، ورزش یک نهاد فرهنگی برای نیل به هدف تربیت انسان مورد نظر نظام است و نه یک نهاد مادی و مجموعه‌ای از حرکات بدنی در عین حال ورزش وسیله‌ای برای برومندی است و خود هدف به حساب نمی‌آید (نادریان و رهبری، 1393).

الزام به رایگان بودن آن برای همه در تمام سطوح تأکید دیگری بر آن است که این وسیله حیاتی باید به سهل‌ترین روش برای برومندی نسل به کار گرفته شود همانگونه که آموزش و پرورش هیچ محدودیتی نباید داشته باشد؛ از نظر قانون اساسی، ورزش به عنوان وسیله‌ای حیاتی و بنیادین با آموزش عالی از نظر اهمیت در یک سطح قرار داده نشده و به همین دلیل تکلیف دولت در باب آموزش عالی صرفاً تسهیل و تعمیم است ولی رایگان برای همه و در تمام سطح نخواهد بود. چنین نگرشی به ورزش در قانون اساسی از موجبات مباحی بودن همه کسانی است که به نحوی در اداره امور این نهاد حیاتی به خدمت اشتغال دارند. (قادرپور و همکاران، 1400)

روش تحقیق

روش پژوهش به لحاظ هدف، بنیادی و به لحاظ روش گردآوری اطلاعات توصیفی، تحلیلی می‌باشد.

یافته‌ها

مسئولیت قانونی ورزشکار

هر گاه ورزشکاری در اجرای فن خطا توسط حریف فوت کند عمل او جرم محسوب و مرتکب مسئولیت کیفی دارد ولی اگر بر اثر اصابت غیر عمدی توپ به پنجره منزل مجاور ورزشگاه خسارتی وارد شود و ورزشکار متخلف ضامن خسارات وارده محسوب و ملزم به جبران آن است که می‌گوئیم مسئولیت مدنی دارد. در بعضی موارد عمل شخص ممکن است متضمن هر دو مسئولیت باشد. به عنوان مثال اگر بر اثر اجرای یک عمل ورزشی خطا، حریف دچار شکستگی شود، ورزشکار متخلف دارای مسئولیت کیفی و مدنی توأمان خواهد بود. (فاضل هاشمی و همکاران، 1395)

تداوم انقلاب اسلامی و بالاخره ذکر اصول دین به شرح فوق به سراغ انسان آمده (باقرنیا و ساقیان، 1396) و مقرر می‌دارد که جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به:

کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا. به عبارت دیگر هدف نهایی، تربیت انسانی موحد و مؤمن به وحی، معاد، عدل و امامت است زیرا که اصول دین واقعیت‌های زوال‌ناپذیرند و آنچه از نظر مقلد اهمیت اساسی داشته همان تحقق بند 6 یعنی تربیت انسانی کریم، با ارزش‌های والای انسانی، آزاد و مسئول در برابر خداست (مصطفی پور و کاشف، 1395). بر همین اساس در اصل دوم، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف شده که برای نیل به این اهداف همه امکانات خود را برای امور ذیل به کار برد. از این جمله، نتایج زیر قابل درک است:

دولت موظف است همه امکانات خود و نه بخشی از آن را به کار گیرد؛ دولت موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم فقط از طریق موارد مذکور در اصل سوم برای نیل به اهداف اقدام کند و به عبارت بهتر، وسایلی که دولت می‌تواند به آنها متوسل شود حصری بوده و منحصر به بندهای شانزده گانه اصل سوم است (تقوایی و لرحجوری، 1401)

در همین اصل و در صدر امور مورد نظر مقرر گردید:

آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی با دقت در مفاد این بند نتایج ذیل قابل حصول است:

از تربیت بدنی یا ورزش به صراحت یاد شده است و این نشانه جایگاه بسیار مهم ورزش در میان اساسی‌ترین نهادهای کشور است، به عبارت دیگر ورزش به آن درجه دارای اهمیت است که در قانون اساسی یعنی مهمترین سند حقوقی کشور یا جایگاه اساسی‌ترین نهادهای کشور قرار گرفته است (قادرپور و همکاران، 1400).

ورزش در عرض آموزش و پرورش قرار دارد و نه در بطن و یا طول آن و این بدان معناست که ورزش از نظر اهمیت در نیل به اهداف نظام نقشی مستقل و حیاتی دارد و بخشی

عبارت بهتر، چرائی آن وا می‌دارد. تصریح قانونگذار به این که حوادث ناشی از عملیات ورزشی به هر گونه ای که باشد جرم محسوب نمی‌شود به معنای آن است که ورزش از علل موجهه محسوب و مرتکب هیچگونه مسئولیت اعم از کیفری و یا مدنی ندارد و با دقت بیشتر می‌توان دلایل ذیل را در این رابطه مطرح نمود:

1. تبعیت از دیدگاه قانون اساسی

قانون اساسی با توجه به همان استدلال و نتیجه گیری که در مباحث قبلی انجام شد ورزش را یکی از اساسی‌ترین ابزارها برای تربیت انسانی کریم، با ارزش‌های والای انسانی، آزاد و مسئول در برابر خدا می‌داند و با توجه به این که قانون عادی باید از اصول و سیاست‌های کلی ترسیمی در قانون اساسی تبعیت نماید، قانون عادی، حوادث ناشی از عملیات ورزشی را جرم محسوب نمی‌کند و در واقع به این دیدگاه که ورزش وسیله ای برای برومندی نسل است عینیت می‌بخشد (موذن راضیان و همکاران، 1397).

2. رضایت ورزشکار مصدوم به شرکت در فعالیت ورزشی از نظر اصول حقوقی، رضایت مجنی علیه اصولاً تأثیری در مجرمیت مرتکب ندارد ولی در موارد استثنایی رضایت مجنی علیه ممکن است موجب زوال وصف مجرمانه و عدم تحقق جرم، تخفیف مجازات یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات شود و بدون تردید رضایت ورزشکار به مشارکت در فعالیت ورزشی به معنای قبول خطرات و نتایج زیان بار متعارف در ورزش است. قبول رضایت به عنوان یکی از مبانی موجه دانستن حوادث ناشی از عملیات ورزشی به منظور ایجاد انگیزه در میلیونها جوان برای روی آوردن به ورزش برای این بوده که نسلی شجاع، سلامت و با نشاط داشته باشیم زیرا مقنن به خوبی می‌دانسته که تعالی جامعه جز در پرتو چنین انسانهایی مقدور نیست. مقنن با علم به این که حادثه با ورزش قابل تفکیک نیست و حتی به رغم رعایت همه موازین و مقررات باز ممکن است صدمه ای محقق شود با شجاعت و بینشی بسیار متعالی حساب ورزش را از همه امور جدا ساخته و حوادث آن را جرم محسوب نمی‌کند. در

حوادثی که در پهنه ورزش به وقوع می‌پیوندد از جهت نتیجه، شخصیت، مرتکب، زمان و مکان با یکدیگر متفاوتند و نوع مسئولیت قانونی بستگی به این ویژگی دارد. حوادث ناشی از عملیات ورزشی، تخلفات مدیریت‌ها، معایب اسباب و وسائل، اماکن معیوب، اوباشگری‌های تماشاگران، درگیری‌های ورزشکاران با یکدیگر یا با داوران و غیره، موضوع‌هایی است که باید به طور جداگانه ای به آنها پرداخت (پریزابکان، 1399). در این بخش، محور بحث، حوادثی است که مرتکب آن ورزشکار و محل آن، اماکن ورزشی و زمان آن، در اثنای فعالیت‌های ورزشی است. اکنون اولین پرسش این است که آیا می‌توان عمل ورزشکاری را که در جریان فعالیت‌های ورزشی منجر به حادثه ای می‌شود جرم شناخت و مرتکب را مجازات کرد؟ پاسخ به این پرسش را باید در ماده 59 قانون مجازات اسلامی جستجو کرد. ماده 59 اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود:

حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط به این که سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد. در عین حال، قبل از پرداختن به تحلیل ماهوی این ماده، باید به نحو اجمال به علت جرم نبودن حوادث ناشی از عملیات ورزشی و توجه به نقش ورزش در جامعه پرداخت.

علت جرم نبودن حوادث ناشی از عملیات ورزشی در بحث سابقه حقوق ورزشی گفته شد که تا قبل از تعیین تکلیف قانونی برای توجیه حوادث ورزشی استدلال‌های متفاوتی از سوی حقوقدانان ارائه می‌شد. مصلحت اجتماعی، رضایت زیان دیده، عرف و عادت و امثال آن از جمله اینها بود. اما با وضع ماده 42 در قانون مجازات عمومی در سال 1352 و قبول آن پس از انقلاب از سوی مجلس شورای اسلامی به همه این نظریات خاتمه داده شد و در واقع در حال حاضر مستند موجه بودن حوادث ناشی از عملیات ورزشی، قانون است. اعطای چنین امتیاز بزرگی به ورزش به طور استثنایی در میان هزاران فعالیت دیگر ما را به جستجوی علت آن و یا به

به میدان می رود و با دنده ای شکسته و دستی و بال بر گردن بیرون می آید تنها به مردانگی خود می نازد؟ گوئی جبران به ارضای غرور می کند شگفت آن که دادگاه نیز به شکایت او به دیده تحقیر می نگرد و روی از آن باز می گرداند تا عهد شکنی را پاداش ندهد. (سوری و همکاران، 1398)

3. توجه به نقش ورزش در جامعه

از مهمترین انگیزه‌های مقنن در اعطای چنین امتیازی به ورزش یعنی جرم ندانستن حوادث ناشی از عملیات ورزشی را باید در نقش و عملکرد ورزش در جامعه دانست که عبارتند از:

1. کاهش هیجانات، ورزش راهی است برای اظهار و کاهش هیجانات و رهایی از تنشها، ورزش به عنوان درجه اطمینانی است که تمایلات مهاجمانه را تلطیف می کند.

2. اثبات هویت، ورزش امکان شناخته شدن و اظهار ارزشهای وجودی را فراهم می آورد.

3. کنترل اجتماعی، ورزش وسایلی را برای کنترل مردم در جامعه ای که انحرافات رواج دارند به وجود می آورد.

4. اجتماعی شدن، ورزش وسیله ای است برای اجتماعی شدن.

5. عامل تغییر، ورزش موجب تغییر جامعه، ایجاد الگوهای رفتاری جدید و عاملی است که جریان تاریخ را تغییر می دهد مثلاً ورزش برخورد و رقابت گونه‌های مختلف مردم و برتری بر اساس قابلیت را مجاز می سازد.

6. بیداری و آگاهی جمعی، ورزش موجب روح جمعی است که مردم را به شیوه متحد به دنبال اهداف مشترک متشکل می سازد. (شکری، 1394)

7. موفقیت، ورزش موجب احساس موفقیت در تماشاگران و ورزشکاران است. هنگامی که توسط بازیکنی یا تیمی موفقیت به دست می آید پیروزی در ورزش مانند پیروزی در زندگی است (شکری، 1394)

در جامعه بین المللی نیز چهره ورزش با هیچ یک از امور از نظر الزام دولت‌ها به رعایت مقررات قابل مقایسه نیست. شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه‌های

عین حال می خواهد بگوید که ورزش یک فعالیت مبتنی بر تمایل است و هیچ اکراه و اجباری در آن نیست (کاظمی و همکاران، 1401).

کاردوزو یکی از بزرگترین حقوقدانان امریکا در یک ضرب المثل همین دیدگاه را به بیانی دیگر گفته است که «ترسو می تواند در خانه بماند» (آقایی نیا، 1393) و مفهوم مخالف آن این است که در صورت مشارکت در فعالیت ورزشی علی الاصول نخواهد توانست به نتایج زیان باری که در چارچوب مقررات حاصل شده باشد اعتراض کند. این پدیده غالب و متعلق به زمانهای گذشته به نحو مطلوبی در سال 1962 توسط دیوان عالی ایالت ارگان موضوع حکم قرار گرفت:

«فوتبال ورزشی همراه با درگیری بدنی است. اقتضای آن درگیر شدن مستمر و مکرر بازیکنان با قدرت هر چه بیشتر است ... درگیری بدنی، کوفتگی و شکستگی از وقایع اجتناب ناپذیر بازی فوتبال است ... بازیکنان باید خطر، ضربات، شکستگی‌ها و صدمات آن را با رضایت پذیرا شوند.» (چلبی، 1395)

استناد به قاعده اقدام که یکی از قواعد فقهی است در این مورد نیز مقبول است. معنای این قاعده چنانکه از نامش پیدا است این است که کسی که با علم و قصد و رضا ضرر یا ضمانی را بپذیرد هیچکس ضامن او نخواهد بود. (حیدری، 1397) بنابراین زیان دیده از عملیات ورزشی اعم از حریف یا تماشاگر یا غیر آنها با شرکت در بازی یا ورود به جایگاه تماشاگران، صدمات و خسارات ناشی از عملیات ورزشی در چارچوب مقررات را پذیرفته است و نمی تواند برای جبران خسارات وارده به دیگری رجوع نماید. بدون تردید یکی از اصول مورد نظر مقنن در وضع ماده 59 ق. م. ا. رضایت زیان دیده از فعالیت‌های ورزشی بوده است.

بنابراین قبول خطر و اقدام و رضای زیان دیده و شرکت او در فعل زیانبار حتی در آنچه مربوط به جان و سلامت او می شود دایره عموم و به دنبال آن حربه قانون را کند می سازد. مگر نه این است که ضرب و جرح به عمد جرم نابخشودنی است؛ پس چرا آن که به پای خود

2. عمل مرتکب

منظور از عملیات ورزشی آن گروه از اقداماتی است که در چارچوب یک ورزش انجام می‌گیرد. ورزش در این ماده در مفهوم عام مورد نظر است به عبارت دیگر نه فقط مجموعه حرکاتی که به موجب مقررات مدون بین المللی یا داخلی، ورزش به حساب می‌آید مشمول ماده خواهد بود بلکه آن دسته از فعالیت‌های بدنی که به موجب عرف در گوشه و کنار کشور ورزش تلقی شوند. ورزش در مفهوم مورد نظر مقنن است. بنابراین فوتبال، کشتی، هندبال، جودو، کاراته از یک سو و کشتی گیله مرد، کشتی با جوخه، چوگان در عشایر کشتی با شال، لافن بازی، چوب بازی و امثال آنها که فاقد تشکیلات اجرایی و مقررات مدون است ورزش مورد نظر ماده 59 محسوب می‌شوند. بنابراین چنانچه حادثه ناشی از هر یک از فعالیت‌های ورزشی باشد و مرتکب از امتیاز علت موجه ماده مذکور استفاده خواهد کرد. از نظر قانون تفاوتی میان تمرین و مسابقه وجود ندارد و حتی فعالیت‌های ورزش در زمان گرم کردن می‌تواند عملیات ورزشی مشمول ماده مذکور باشد.

3. نتیجه حاصله

مقنن با استعمال واژه حوادث، کلیه نتایج مجرمانه ناشی از عملیات ورزشی که به طور معمول جرم به حساب می‌آید را در شمول ماده 59 قرار داده است. حادثه می‌تواند از ضرب و جرح ساده شروع به شکستگی، نقص عضو، از کار افتادن عضو، زوال منافع، مرض دائم، فقدان یا نقض یکی از حواس یا زوال عقل و بالاخره به مرگ منتهی گردد. بنابراین شدت و ضعف نتیجه حاصله از عملیات ورزشی علی‌الاصول تأثیر بر جرم بودن یا نبودن آن ندارد. استفاده از واژه حوادث و خودداری از ذکر مصادیق به نوعی نمایان گر نظر مقنن بر حمایت از ورزشکار در صورت وقوع حادثه است و به هر حال بار دیگر دیدگاه مقنن را از درجه اهمیت که برای ورزش و نقش حیاتی و اساسی آن در تعالی جامعه قائل است نشان می‌دهد. (کاظمی و همکاران، 1401)

4. رعایت مقررات به عنوان شرط اصلی

متعدد در محکومیت کشورهای متجاوز صادر می‌کند ولی در بسیاری موارد حقی به آن نمی‌گذارند. قطعنامه‌های 242 مبنی بر محکومیت اسرائیل به ترك اراضی اشغالی و 598 به الزام عراق به جبران خسارات وارده به ایران به رغم گذشت سال‌ها به مورد اجراء در نیامده است در حالی که تصمیمات فدراسیون‌های بین المللی و کمیته بین المللی المپیک در زمینه مقررات ورزشی را همه کشورهای به رغبت اجراء می‌کنند و کوچکترین تأخیری را در ان جایز نمی‌دانند (رضایی نژاد، 1395)

تحلیل حقوقی ماده 158 قانون مجازات اسلامی

به موجب ماده 59 اعمال زیر جرم محسوب نمی‌شود: ... 3- حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر این که سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد. تحلیل حقوقی این ماده مستلزم روشن ساختن عناوین ذیل است: شخصیت مرتکب، عمل مرتکب، نتیجه حاصله، رعایت مقررات، انطباق با موازین شرعی.

1. شخصیت مرتکب

در بند 3 در ماده 59 اشاره صریحی به مرتکب و به عبارت دیگر به کسی که حادثه را ایجاد کرده و فقط با ذکر «عملیات ورزشی» به طور ضمنی نظر خود را رسانده است. بی‌گمان مرتکب این حادثه کسی جز ورزشکار نیست و در واقع، فاعل عملیات ورزشی همان کسی است که اصطلاحاً ورزشکار گفته می‌شود. ورزشکار در مفهوم خاص کسی است که دارای توانایی‌های بدنی یا مهارت‌های ورزشی در سطح بالائی است ولی به نظر می‌رسد منظور مقنن مفهوم خاص ورزشکار به شرح فوق نباشد و به همین دلیل هم از به کار بردن واژه ورزشکار خودداری کرده است. بلکه نظر بر مفهوم عام ورزشکار داشته است و لذا هر کس که به انجام فعالیت‌های ورزشی بپردازد با رعایت سایر شرایط می‌تواند از امتیاز این ماده قانونی استفاده کند. بنابراین از نظر قانون، سن، قد، وزن، میزان مهارت و هیچ شرط دیگری جز انجام فعالیت‌های ورزشی مؤثر در مشمول ماده 59 نخواهد بود.

اولین و مهمترین شرطی را که مقنن برای موجه جلوه دادن حوادث ورزشی مقرر می‌دارد رعایت مقررات است و لذا تصریح می‌کند که حادثه نباید ناشی از نقض مقررات باشد و به دیگر سخن اگر عملیات ورزشی بر خلاف مقررات انجام و منجر به حادثه شود مرتکب همانند حوادث خارج از زمین ورزش تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. ممکن است این پرسش مطرح شود که آیا صدور چنین مجوزی موجب نخواهد شد که بعضی از ورزشکاران با سوء استفاده از مقررات، ورزش را وسیله ای برای اجرای اغراض سوء و ضد ورزشی قرار دهند. هر چند در همین فصل به طور تفصیلی به پاسخ این پرسش خواهیم پرداخت ولی به طور کلی می‌توان گفت که مقررات اصولاً به نحوی تنظیم شده اند که رعایت آنها مانع بروز حادثه می‌شود و در عین حال نمی‌توان ادعا کرد که زمینه چنین سوء استفاده‌هایی کاملاً منتفی است ولی با توجه به غیر قابل احتراز بودن حوادث در ورزش حتی در صورت رعایت کامل مقررات و از آنجا که عرصه ورزش، مکانی برای پرورش انسانهایی شجاع و توانمند است نمی‌توان اهداف و منافع اساسی ورزشی را به پای موارد استثنائی قربانی کرد. مقنن به خوبی می‌دانسته است که قرار نیست در ورزش کسی مصدوم، مجروح یا کشته نشود و در عین حال آگاهی ورزشکاران به قابل پیش بینی بودن حوادث و شرکت داوطلبانه در آن نیز، تأییدی بر موجه قلمداد کردن حوادث ناشی از عملیات ورزشی در صورت رعایت مقررات از سوی ورزشکار بوده است. در سایر فعالیت‌های اجتماعی، فرض این است که رعایت مقررات، مانع تحقق حادثه خواهد شد و بروز نتیجه زیان بار ناشی از عدم رعایت مقررات مربوط بوده است. در حالی که چنین دیدگاهی در ورزش صادق نیست. به عنوان مثال به مشت زن اجازه داده می‌شود که با تمامی توان خود به حریف ضربه وارد نماید و یا به همین ترتیب است که در بعضی ورزشهای رزمی و یا به بازیکن فوتبال برابر مقررات این مجوز داده شده است که می‌تواند تمامی توان خود را در زدن ضربه به توپ به کار گیرد. حال اگر در چنین مواردی، حادثه ای روی دهد، نمی‌توان ورزشکاران مذکور

را به صرف وقوع نتیجه زیان بار مجرم به حساب آورد بنابراین بدیهی است که مقنن چنین امتیاز بزرگی را به فعالیت اعطاء کند که نقشی بی بدیل در برومندی و توانمندی انسانها داشته باشد. (میرصفیان، 1396)

5. معنا و مفهوم مقررات ورزشی

منظور از مقررات در ماده 59 قانون مجازات اسلامی مجموعه شرایطی است که توسط فدراسیونها، هیأتها، انجمنها و امثال آنها به صورت مدرن در رابطه با عملیات ورزشی تنظیم گردیده و یا مقرراتی است غیر مدون که حاکم بر ورزشهای بومی است بدون این که مورد تأیید سازمانهای دولتی قرار گرفته باشد ولی عرفاً مورد قبول مردم می‌باشد (فاضل هاشمی و همکاران، 1395).

در واقع اگر مجموع حرکاتی به عنوان ورزش مورد قبول باشد لزوماً مقرراتی نیز بر آن حاکم است و با توجه به نص صریح ماده مذکور شرط اصلی برای موجه شناخته شدن حادثه ناشی از آن ورزش رعایت مقررات مربوطه خواهد بود مشروط بر این که با اهداف عالی ورزش منطبق باشد.

مقررات در این بحث هر چند محدود به موضوع کلی عملیات ورزشی است ولی ناظر بر مصادیق مختلفی است که عبارتند از مقررات مربوط به خطاهای ورزشی، زمان، لوازم شخصی، تجهیزات، اماکن، و وسایل عمومی و غیر آنها.

الف- مقررات مربوط به خطاهای فنی ورزشی

بازرترین مصداق مقررات، مقررات ناظر بر خطاهای ناشی از عملیات ورزشی است. هر ورزش اصولاً دارای یک مجموعه مدونی است که تحت عنوان قوانین یا مقررات تهیه و در اختیار فدراسیون یا هیأتها قرار دارد. در این مجموعهها معمولاً کلیه مقررات مربوط به زمین، بازیکنان، داوران، تخلفات و جرایم و امثال آنها با دقت ذکر شده است. به عنوان مثال در قوانین بین المللی بسکتبال به تشریح انواع خطاها و از جمله خطاهای ورزشکاران پرداخته است مانند اذیت و آزار بازیکن و ایجاد مانع در دید حریف با حرکت دادن دست در جلو چشمان بازیکن، تخطیهای عمدی و ناشی از اعمال رفتار غیر

می توان اجازه داد که بازیکن توپ را محکم به صورت حریف بزند و یا می توان به پرتاب کننده نیز اجازه داد که با اجازه داور مجاز به پرتاب باشد حتی اگر شخص یا اشخاصی بدون توجه در محدوده پرتاب در حال تردد باشند؟ و یا آیا بازیکن فوتبال مجاز است در میانه میدان توپ را با پا به بازیکنی که در نزدیکی او قرار دارد بکوبد و در همه این موارد مرتکب مدعی شود که این گونه حرکات لازمه آن ورزش بوده و از جمله خطاهای مذکور در مقررات نیست؟

بی گمان پاسخ منفی است. در جامعه ما ورزش وسیله ای است برای سلامتی، توانمندی و نشاط و نهایتاً تربیت نسلی برومند و هرگز نمی توان از آن به عنوان وسیله ای برای ارضاء تمایلات ضد انسانی استفاده نمود. در همین رابطه در مقررات هر ورزش پس از شمارش انواع خطاها با ذکر یک ماده، هر گونه سوء استفاده از ورزش را ممنوع اعلام کرده اند. از جمله این موارد است ماده 8-22 مقررات بین المللی واترپلو: مرتکب بد رفتاری شدن که شامل به کار بردن الفاظ رکبک و پافشاری در بازی بازي ناجوانمردانه و غیره است. پافشاری در بازی ناجوانمردانه عبارت است از اعمالی که با روح مقررات مغایرت دارد. مانند پرتاب توپ به صورت حریف یا در ماده 63 مقررات کشتی انجام هر گونه فنی که منجر به کشش ستون فقرات حریف گردد یا قانون دوازدهم فوتبال تحت عنوان خطاها و رفتار ناشایسته، بازی کردن به نحوی که به عقیده داور خطرناک تشخیص داده شود خطا محسوب می گردد مانند این که اگر توپ در اختیار دروازه بان باشد و بازیکن آن را با پا بزند.....(مثالهای فوق نشان می دهد که خطاهای ورزشی منحصر به موارد خاص مندرج در آئین نامه ها نیست بلکه هر حرکت ورزشی خطرناک، مخالف شئون ورزشی یا خلاف اخلاق ورزشی بوده نیز خطا محسوب و مرتکب در مقابل حوادث ناشی از آن مسئول است و بر عکس فعالیت ورزشی در چارچوب مقررات مجاز بوده و ورزشکار در مقابل نتایج سوء آن پاسخگو نخواهد بود.

ج- مقررات و لوازم شخصی ورزشکاران

ورزشی، پریدن از پشت سر روی حریف برای گرفتن توپ، برخورد با حریف خواه توپ زنده یا مرده باشد، ممانعت از پیشروی بازیکن با باز کردن دست خود، هل دادن، گرفتن یا با استفاده از تاکتیک خشن. (رضایی نژاد، 1395) یا در مقررات بین المللی واترپلو این اعمال خطا محسوب شده است: هل دادن حریف یا از بدن حریف به عنوان وسیله ای برای حرکت استفاده کردن، پرتاب کردن پنالتی با روش غیر معمول، گرفتن، زیر آب کردن یا به عقب کشیدن حریف زمانی که توپ در اختیارش نیست، لگد زدن یا ضربه زدن به حریف از روی عمد یا انجام حرکات نامناسب.

هر گاه حادثه بر اثر حرکات خطای ورزشکار باشد مسئولیت قانونی کامل بر عهده او خواهد بود و همانند یک مجرم عادی که در خارج از زمین ورزشی مرتکب جرمی می شود مجازات خواهد شد. بدیهی است اقدامات غیر ورزشی که در حین فعالیت ورزشی انجام می گیرد مانند: فحاشی یا کتک کاری ورزشکاران قابل طرح در حقوق ورزشی نیست. مرتکب تحت عنوان مجرم عادی قابل مجازات است. نه ورزش و نه اماکن ورزشی اصولاً وسیله ای برای مصونیت ورزشکار متخلف نیست (پذیرش، 1400).

ب- خطاهای پیش بینی نشده

هر چند سعی شده است که کلیه مصادیق خطاهای ورزشکاران در مقررات مربوطه ذکر گردد و داوران موظفند برابر آن اعلام نظر نمایند ولی بسیاری از حرکات که ظاهراً لازمه همان ورزش نیز به حساب می آیند ممکن است سبب حادثه شود. مثال، در زدن توپ در بسکتبال با دست یا در فوتبال با پا مجاز است ولی این بدان معنا نیست که می توان در هر زمان و در هر مکانی از زمین ورزش توپ را با دست یا پا با هر شدتی به سوی هر کس پرتاب یا شلیک کرد (پذیرش، 1400).

به عبارت دیگر عدم پیش بینی بعضی از حرکات ورزشی در مصادیق خطاها به معنای مجاز بودن انجام آنها به طور مطلق نیست زیرا در چنین صورتی به ورزشکار اجازه داده ایم که در پوشش حرکات ظاهراً ورزشی به هر اقدامی برای دست یابی به اهداف مجرامانه دست بزند. به عنوان مثال آیا اگر پرتاب توپ با دست در بسکتبال لازمه آن بازی است

حادثه همیشه ناشی از یک عمل ورزشی نیست بلکه گاهی وسایل مورد استفاده ورزشکار غیر مجاز بوده و حادثه نتیجهٔ بکارگیری چنین وسیله ای است. در بسیاری از ورزشها مانند فوتبال، بوکس یا ورزشهای رزمی، ورزشکار باید از کفش، دستکش مجاز و امثال آنها استفاده کند و مقررات آن ورزش به طور دقیق خصوصیات اینگونه وسایل را مشخص کرده است. به عنوان مثال در قانون چهارم مقررات فوتبال تحت عنوان وسایل بازیکنان مقرر گردیده که پلهای کفش بایستی از چرم یا پلاستیک، لاستیک، آلومینیوم یا اجناس مشابه ساخته شده و نباید کمتر از 7/12 میلیمتر پهنا داشته و به طور کلی باید ارتفاع و پلها بیش از 19 میلیمتر نباشد. (فیض، 1397) حال چنانچه نفس حرکت ورزشی در فوتبال مجاز باشد ولی بر اثر برخورد استوکهای فلزی که دارای ارتفاع بیشتر و قطر کمتری است صدمه حاصل شود ورزشکار به علت نقض مقررات مربوط به وسایل بازیکنان مسئول خواهد بود یا در ورزش بوکس اگر مشتزن در داخل دستکش قطعات فلزی تعبیه کند و یا از دستکشهایی استفاده نماید که غیر مجاز باشد هر چند ضربهٔ وارده از طرف او به حریف از نظر نحوه زدن و محل اصابت صحیح باشد ولی مسئولیت او ناشی از بکار بردن وسیله خلاف مقررات خواهد بود. ضمناً استفاده از هر نوع اشیائی که ممکن است سبب مصدوم شدن حریف گردد مانند : انگشتر، دستبند، ساعت و غیره ممنوع و خلاف مقررات است.

د- مقررات و زمان فعالیت‌های ورزشی

رعایت زمان در انجام عملیات ورزشی بخشی از مقررات مربوط به آن ورزش است. حوادث ورزشی در صورتی جرم به حساب نمی آید که عمل ارتكابی در محدوده زمان مقرر برای آن ورزش نیز باشد و در غیر این صورت و حتی به رغم این که عمل ورزشی از نظر موازین فنی خطا محسوب نشود ورزشکار در مقابل حادثه مسئول است. ورزشها از نظر زمان تابع مقررات مختلفی هستند. گاهی زمان ورزشها مشخص و ابتدا و انتهای آن

به موجب مقررات تعیین شده است مانند : کشتی، فوتبال، هندبال، جودو، کاراته، بسکتبال و غیره. در این گروه اگر عمل ورزشی که منجر به حادثه شده قبل یا بعد و یا در حین بازی ولی در مقطعی که به عللی بازی برای مدت کوتاه قطع شده واقع شود جرم محسوب و مرتکب مسئول است. گروه دیگری از ورزشها به صورت گیمی و یا امتیازی یا دفعی است و زمان آن تابع نتیجه گیم، امتیاز و یا دفعات انجام یک حرکت ورزشی است مانند والیبال، تنیس، پرتاب وزنه، دیسک، و امثال آنها. در اینگروه نیز عمل ورزشی اگر منجر به حادثه شود در صورتی از علل موجهه محسوب خواهد شد که در زمان مورد نظر خود صورت گرفته باشد. (محمدی و همکاران، 1401)

البته از دیدگاه حقوق ورزشی آنچه مهم است ادامهٔ جریان فعالیت ورزشی در طول زمان است و نه مقید بودن به زمان‌های مقرر در آئین نامه‌ها. به عنوان مثال در بسکتبال چهار زمان ده دقیقه، در فوتبال دو زمان چهل و پنج دقیقه و در کشتی دو زمان سه دقیقه زمان‌های قانونی است ولی اگر در تمرین‌ها با توافق طرفین، زمان بازی بیشتر یا کمتر شود تأثیر در موجه بودن حادثه ناشی از عملیات ورزشی نخواهد داشت

و - مقررات و وسایل، امکانات و تجهیزات ورزشی

در هر ورزش بنابر مقتضای خود از وسایل عمومی مانند : توپ، زمین، تشک، اسباب و امثال آنها استفاده می شود. این وسایل با توجه به حفظ سلامت و ایمنی ورزشکاران پیش بینی شده است. اگر ورزشکار رعایت مقررات مربوطه را ننماید و صدمه ناشی از معیوب، غیر استاندارد و یا اشکال موجود در این وسایل و امکانات باشد از نظر قانونی مسئول است. به عنوان مثال استفاده از تشک‌های مورد تأیید FILA که دارای 9 متر قطر بوده و در اطراف آن حاشیه ایمنی به عرض 20/1 تا 50/1 متر (با همان ضخامت) در نظر گرفته شده در کلیه بازیهای المپیک، مسابقات قهرمانی و جام‌های جهانی و کلیه مسابقات بین المللی گروه A اجباری می باشد. (آخرین مقررات بین المللی، داور کشتی، ترجمهٔ حسن سوداگر، ص 94). استفاده از چنین تشک‌هایی به دلیل افت و

دارد (پذیرش، 1400).

در صورتی که محل استقرار تماشاگران نامناسب باشد و در اثر اصابت توپ بازی یا پرتاب شدن بازیکنان یا تصادم اتومبیلها یا رم کردن اسب سواری آسیب ببینند، باید برگزار کنندگان مسابقه را مسئول شمرد. گاه نیز خطای تماشاگر خطر آفرین است و صدمه ایجاد شده بیش از هر چیز به تقصیر او نسبت داده می شود: به عنوان مثال، تماشاگر هیچان زده ای که به داخل زمین فوتبال می دود و در اثر برخورد بازیکنان یا اصابت توپ صدمه می بیند، نمی تواند اثر این اقدام خود را به دوش بازیکنان نهد. همچنین است تماشاگری که به اسب آماده برای مسابقه نزدیک می شود و در اثر لگد او آسیب می بیند (مهری رخ و همکاران، 1402).

مسئولیت برگزار کنندگان مسابقه

ممکن است ادعا شود که تماشاگران، با حضور در میدانهای ورزشی خطرناک، به طور ضمنی آثار احتمالی این اقدام را پذیرفته اند. ولی، این استدلال تنها ممکن است در بعضی از صورتهای حضور رایگان تماشاگران وجهی از اعتبار را داشته باشد. هر چند در این فرض نیز می توان گفت: آن که با نمایش بازی جالبی، دیگران را به محلی خطرناک کشانده است، باید مسئول خسارت ناشی از این اقدام باشد و رایگانی مسابقه چیزی از این مسئولیت نمی-کاهد. به ویژه، در موردی که برگزارکننده مسابقه، به منظور تبلیغ مهارت بازیکنان، دیگران را به محلی خطرناک فرا می خواند و رایگانی ورود را وسیله تشویق آنان به حضور در آن محل قرار می دهد، مسئول کاهلی و بی مبالاتی خود در تمهید وسایل ایمنی آنان است. به طور خلاصه، پیش بینی وسایل احتراز خطر، تعهد عام هر برگزار کننده ای است، خواه از تماشاگران پولی بگیرد یا آنان را رایگان بپذیرد. جز این که، در صورت اخیر، مسئولیت برگزارکننده ناشی از قرارداد نیست و ناشی از تقصیر ایجاد خطر است (کاظمی و همکاران، 1401).

ولی، در فرض شایع فروش بلیط برای دیدن مسابقه، بی گمان این شرط ضمنی (بنایی) وجود دارد که ایمنی آنان به هنگام تماشا یا بازیها حفظ خواهد شد. تعهد

خیزهای کشتی است بنابراین کشتی گرفتن روی فرش هر چند با رضایت طرفین باشد خلاف مقررات کشتی و موجب مسئولیت مرتکب خواهد بود (صدیقی و همکاران، 1401). نظر اداره حقوقی قوه قضائیه در پاسخ به سئوالی از سوی یکی از دادگاهها چنین است:

سؤال: دو نفر جوان در مراسم عروسی مشغول کشتی گرفتن شده اند و در اثر عملیات بازی کشتی یکی از این دو نفر بازیکن به زمین افتاده و دستش شکسته می شود و مصدوم از بازیکن دیگر شکایت کرده است. آیا اصولاً مصدوم شدن مشارالیه بزه تلقی می گردد یا نه؟ در صورت مثبت نوع بزه عمدی است یا غیر عمدی و شبه عمد یا خطای محض و غیره می باشد.

نظریه اداره حقوقی: کشتی در مراسم عروسی مورد استعلام از شمول بند 3 ماده 59 قانون مجازات اسلامی موضوع عملیات ورزشی که خود دارای مقررات خاص می باشد خارج است. در خصوص قسمت اول سؤال در صورتی که شکستن دست مصدوم مستند به طرف دیگر باشد مشمول موارد ضمان مندرج در قانون دیات می باشد، هر چند کشتی که منتهی به شکستن دست شده است جرم موجب تعزیر محسوب نشود و در قسمت دوم تشخیص عمدی و غیر عمدی بودن ایراد صدمه با مرجع رسیدگی کننده است.

مسئولیت ورزشکاران در برابر تماشاگران

بازیکنان، اگر در محل ویژه ورزش به بازی بپردازند و قواعد آن بازی را رعایت کنند، هیچ مسئولیتی در برابر تماشا کنندگان در معرض خطر ندارند. زیرا، از آنان جز رفتار متعارف ورزشی نمی توان انتظار داشت. وانگهی، به طور معمول هیچ رابطه حقوقی میان بازیگران و تماشاکنندگان وجود ندارد تا بتوان تعهد ایمنی گروه تماشاگر را به عهده بازیکنان نهاد. دادگاهها اشتباه در محاسبه ضربه ای را که به توپهای ورزشی زده می شود به حق متعارف می بینند و تقصیر نمی شمردند و وضع اضطراری و هیچان ناشی از رفتار را در نظر می گیرند. ولی، اگر بازیکنی در محلی خارج از زمین بازی به تمرین یا مسابقه بپردازد و به دیگران صدمه بزند، مسئولیت مدنی

پیداکنند

مسئولیت مربیان

الف - مسئولیت مربیان در برابر ورزشکاران

در فقه آمده است که، اگر کسی فرزند صغیر خود را برای فراگرفتن شنا به دیگری بسپارد و فرزند غرق شود، معلم مسئول است، زیرا فرزند را به او سپرده است تا در نگاهداریش احتیاط کند و غرق او دلیل بر این است که در حفاظت تقصیر کرده است. ولی در موردی که فرزند کبیر است، در صورتی مربی مسئول است که تقصیر کرده باشد. دربارهٔ مسئولیت مربی صغیر تردیدهایی هم شده است و بعضی آن را منوط به اثبات تقصیر مربی کرده اند و بعضی دیگر، به دلیل متعارف بودن این اقدام و هدف مشروع تعلیم، که به مصلحت طفل هم می شود، مربی را ضامن نشمرده اند. جمعی هم مسئولیت را مطلق شمرده اند. ولی آنچه طرفدار بیشتری دارد، اعتقاد به مسئولیت مطلق معلم شنا در مورد کودک و مسئولیت مقید به تفریط او دربارهٔ بالغ و رشید است (قربانزاده و شادمانی، 1399). تحلیل و نقد هر یک از نظرها به درازا می کشد و با بحث ما تناسب ندارد، پس به نتایج عمومی این مطالعه می پردازیم:

1- مسئولیت مربی نسبت به صدمه های بدنی ورزشکار ریشهٔ قراردادی دارد و پایهٔ آن را باید «نقض عهد» شمرد. زیرا، مربی در اثر قرارداد با ورزشکار یا ولی او مکلف به حفاظت شده است. به همین جهت، صاحب جواهر اعلام کرده است که، اگر در این پیمان مربی از خود سلب مسئولیت کند، اخذ برائت ضامن را از بین می برد.

2- تعهدی که مربی در این پیمان به حفاظت می گیرد، در مورد کودک از قبیل تعهدهای به نتیجه است. پس اگر کودک غرق شود، نقض عهد نیز صورت می گیرد یا، به گفتهٔ صاحب جواهر در تعبیر نظر شهید، تلف کودک کاشف از تفریط او است، زیرا فرض این است که بدون تقصیر او کودک غرق نمی شده است. ولی، در مورد رشید، تعهد مربی به تمهید وسایل ایمنی و مواظبت از نوآموز و دادن تعلیم به او است. در نتیجه، اگر حادثه ای رخ دهد، در صورتی ضامن آور است که مستند به تفریط او باشد. در

ایمنی را باید از لوازم عرفی پیمان اصلی شمرد، زیرا با اندک تأملی می توان این بنای عرفی را احراز کرد. تردید و گفتگو تنها دربارهٔ مفاد تعهد برگزارکنندهٔ مسابقه و فروشندهٔ بلیط است: دادگاههای فرانسه، تعهد ایمنی را در این زمینه تعهد به مواظبت و تمهید تضمینهای ایمنی دانسته اند (وسيله) و، در نتیجه، زیان دیده را موظف به اثبات تقصیر می سازند. ولی بعضی از نویسندگان بر این تعبیر خرده گرفته اند که تعهد فروشندهٔ بلیط، در برابر پولی که می گیرد، تأمین سلامت خریدار در برابر خطر ناشی از تماشای مسابقه است. به بیان دیگر، بنای دو طرف بر تأمین این نتیجه است نه تمهید وسایل و مواظبت برای احتراز از خطر. پس مسئولیت هر صدمه ای که تماشاگر ببیند بر عهدهٔ طرف قرارداد است، مگر این که ثابت کند ناشی از قوهٔ قاهره یا خطای تماشاگر و تجاوز به نظام برقرار شده بوده است. در تأیید و توجیه این نظر استدلال شده است که تماشاگر هیچ نقشی در اجرای قرارداد ندارد و تنها در پی ارضای نیاز روحی خویش است نه پذیرش خطر. بنای طرفین نیز بر پایهٔ همین خواسته شکل می گیرد و ناظر به تأمین این نتیجه است (تقوایی و لركجوری، 1401).

موضوع تابع قصد مشترك دو طرف قرارداد است، ولی به نظر می رسد که به طور معمول بنای دو طرف بیش از تمهید وسایل ایمنی تماشاگر نیست و، در دعوی جبران خسارت، او باید ثابت کند که برگزارکنندهٔ مسابقه در حفظ او احتراز از خطرهای احتمالی کوتاهی کرده است. تأمین نتیجه بر خلاف ظاهر و امارهٔ ناشی از غلبه است و نیاز به تصریح یا قرینهٔ قوی دارد و از بنای عرفی قرارداد فهمیده نمی شود. به بیان دیگر، در مقام تردید نسبت به مفاد تعهد ایمنی، قدر متیقن تعهد به فراهم کردن وسایل پرهیز از خطر است و بیش از آن نیاز به دلیل دارد؛ اختلافی که مدعی وجود «تعهد به نتیجه» اثبات آن را به عهده دارد. دادگاههای ما هنوز فرصت اتخاذ رویهٔ قاطعی در این زمینه را نیافته اند و پیش بینی می شود که، بر مبنای قواعد عمومی مسئولیت مدنی، تمایل بر اثبات تقصیر زیان دیده (خوانده)، برای احراز انتساب اضرار به او،

تعلیم سبب وقوع حادثه بوده است: به بیان دیگر، تعهد مربی ناظر به مواظبت است نه سلامت.

اما آنچه در این بحثها و تحلیلها بی پاسخ مانده است و فقیهان نیز به آن نپرداخته اند، تمیز علت نوعی حکم است: آیا دلیل واقعی تفاوت حکم در صغیر و کبیر، پرورش قوای روحی و فکری نوآموز است، یا دلیل تفاوت در توان مربی به حفاظت و پرهیز از خطر از یک سو و اطاعت و امرپذیری و جهل به خطر از سوی دیگر است؟ به نظر می رسد که باید احتمال اخیر را تقویت کرد، زیرا در مسئولیت مدنی و تمیز سبب زیان، اراده و اهلیت زیان دیده سهمی ندارد و کمکی به تعبیر واقعی قصد مشترک در قرارداد تعلیم هم نمی کند. آنچه مهم است میزان دخالت هر یک از دو عامل در وقوع حادثه است. در نتیجه، باید پذیرفت، در هر مورد که زیان دیده نقش انفعالی و اطاعت دارد، مربی همانند کارفرما مسئول خسارت به بار آمده است، خواه زیان به ورزشکار رسد یا در اثر فعل او برای شخص ثالث ایجاد شود. در این فرض، باید تعهد ایمنی را ناظر به نتیجه شمرد و زیان دیده را از اثبات تقصیر معاف کرد: به عنوان مثال، نوآموزی که برای فراگیری رانندگی با مؤسسه ای قرار داد می بندد، در برابر مربی خود همانند کارگر منفعل و امر پذیر است، هر چند که رشید و عاقل هم باشد. پس، مربی یا مؤسسه را باید مسئول خسارات ناشی از رانندگی او شمرد و این وضع تا زمانی ادامه دارد که دیگر مربی فرمانده در رانندگی نیست و تنها ناظر و راهنما است.

ب- مسئولیت مربی در برابر اشخاص ثالث

معیاری که در مورد مسئولیت مربیان در برابر ورزشکاران گفته شد، با تغییر مناسب در توصیف مبنا، درباره مسئولیت آنان در برابر ثالثی که از فعل ورزشکاران صدمه می بیند نیز قابل اعمال است: تفاوت، ناشی از این تغییر است که مسئولیت در هر حال قهری است نه قرار دادی.

بیان این تفاوت گفته شده است که (1) انسان عاقل حاکم بر رفتار و مسئول جان خویش است و تفریط منتهی به مرگ منسوب به خود او است نه دیگری؛ (2) فرض این است که ورزشکار خود داوطلب تعلیمی شده است که به مرگ او منتهی شده است: یعنی، با این اقدام خطر ناشی از غرق شدن را پذیرفته است.

3- در این بحث که تعهد به حفاظت در مورد رشید و عاقل تعهد به وسیله است، تردید کمتری دیده می شود و تنها گروه اندکی به ضمان مطلق مربی در هر حال نظر داده اند. تردید و احتمالها بیشتر درباره تعلیم به کودکان است که آیا باید تعهد را به نتیجه شمرد یا به نگاهداری و مواظبت؟ و دیدیم که مشهور تمایل به تعهد به نتیجه و مسئولیت مربی دارد. (قادریور و همکاران، 1400)

برای یافتن پاسخ درست، باید توجه داشت که این پرسش به مسأله احراز انتساب تلف به فعل مربی و ورزشکار باز می گردد. در موردی که غرق نوآموز به فعل یا تفریط مربی منسوب است، مانند کودکی که در اختیار مربی قرار می گیرد و به دستور و تعلیمهای او چشم دارد، فرض این است که مربی توان پیشگیری از وقوع حادثه را دارد و اگر اتفاقی رخ دهد ناشی از تفریط او است. در چنین موردی تعهد حفاظت به نتیجه متوجه است. پس در صورت غرق کودک مربی ضامن است، مگر این که حادثه را به عمل احتراز ناپذیر و پیش بینی نشده نسبت دهد و آن را اثبات کند، به ویژه که برحسب ظاهر در این گونه قراردادهای خطر غرق شدن طفل پذیرفته نشده و مربی برائت از ضمان به دست نیاورده است. ولی، در فرضی که نوآموز بالغ و رشید است از خود ابتکار دارد و مطیع و کارگزار محض مربی نیست و تعلیمهای او را به انتخاب خود به کار می بندد، دیگر نمی توان ادعا کرد که غرق او در هر حال به فعل و تفریط مربی نسبت داده می شود، زیرا احتمال دارد نوآموز، با علم به خطرناک بودن فعل، خود را به خطر افکند و مواظبتهای متعارف در این سنخ از ورزش نیز نتواند سلامت او را تضمین کند (قربانزاده و شادمانی، 1399). در نتیجه، باید گفت غرق به خود او منسوب است، مگر این که ثابت شود بی مبالاتی یا نقص در مواظبت و

« کسی که نگاهداری یا مواظبت مجنون یا صغیر، قانوناً یا برحسب قرارداد، به عهده او می باشد، در صورت تقصیر در نگاهداری یا مواظبت، مسئول جبران زیان وارده از ناحیه مجنون یا صغیر می باشد ... »

این حکم ناظر به مواظبت کننده از محجور است و این مفهوم مخالف را ندارد که مربی رشید و عاقل هیچ مسئولیتی ندارد. به طور معمول، تنها محجور نیاز به نگاهدارنده و مواظبت دارد و قید حکم قانون نیز مبتنی بر این غلبه و شیاع عرفی است. ولی، مسئولیت حرفه ای مربی را که به نوآموزی، همچون کودکان آن حرفه و فنون ورزشی را می آموزد، نفی نمی کند. حتی از راه قیاس یا وحدت ملاک می توان حکم ماده 7 را مؤید مسئولیت مربی شمرد.

مسئولیت های حقوقی داوران

داوران از ارکان مهم ورزش محسوب می شوند که عملکرد آنها نقش تعیین کننده ای در میادین ورزشی و چه بسا در نظم عمومی جامعه دارد. قضاوت داور در ورزش از نظر فنی موضوع بررسی های حقوقی قرار نمی گیرد و اصولاً داور بد یا خوب تا آنجا که منجر به حادثه و یا ضرر و زیان مالی و یا لطمه به حقوق قانونی دیگران نشود از شمول حقوق ورزشی خارج است. بنابراین تعامل حقوق با داور در ورزش موقوف به آن است که رابطه سببیتی میان قضاوت داور و نتیجه خلاف قانون احراز گردد تا بتوان در باب مسئولیت کیفری یا مدنی او بررسی نمود. در عین حال آنچه مسلم است عدم مصونیت داوران از پیگردهای قانونی است و هر کس که از عملکرد داور در زمین ورزش متحمل صدمه جانی، مالی و غیره شود حق تعقیب قانونی آنها را خواهد داشت (شعبانی مقدم و همکاران، 1395).

اداره امور ورزش ها در میادین به استناد مقررات هر ورزش منحصرأ با داور است او باید با توجه به اختیارات وسیعی که دارد بر حاکمیت مقررات پای فشارد و در صورتی که در انجام وظیفه به هر علتی از قبیل بی اطلاعی از مقررات، بی توجهی به عدم اجرای مقررات از سوی ورزشکار و امثال آنها قصور کند و حاصل تقصیر او صدمه

- در فرضی که ورزشکار در شرایطی است که دستورهای مربی را اجرا می کند و موضعی انفعالی دارد، باید او را همانند کارگری شمرد که به دستور یا هدایت کارفرما به دیگران ضرر می زند و سبب اقوی از مباشر و مسئول جبران خسارت است (ماده 332 قانون مدنی و ماده 12 قانون مسئولیت مدنی) مگر این که ثابت کند تمام احتیاط های ضروری را رعایت کرده یا علت خارجی و احتراز ناپذیر آن را به بار آورده است : به عنوان مثال، اگر نوآموز رانندگی در مسابقه های اتومبیل رانی خسارتی به دیگران زند، باید مربی را مسئول شمرد. همچنین، اگر کودکی که در حال آموختن شنا است طفلی را که در حال شنا است به زیر آب کشد و صدمه زند، مربی را باید مسئول شمرد، هر چند که در بعضی شرایط کودک هم ضامن باشد.

- فرضی که ورزشکار در سطحی است که تنها با نظارت و هدایت عمومی مربی تمرین می کند، مربی در صورتی مسئول است که غفلت و تقصیر او ثابت شود. در این فرض نیز، هیچ رابطه قراردادی مربی و اشخاص خارجی را به هم مربوط نمی کند و، در نتیجه، مربی در صورتی مسئولیت دارد که اضرار مستند به تقصیر او باشد. منتها، در فرض نخست، اماره تقصیر ناشی از اوضاع و احوال، زیان دیده را از اثبات آن معاف می کند و بار اثبات بی تقصیری (رعایت احتیاط های لازم به عنوان چهره مثبت آن) به دوش مربی قرار می گیرد. ولی، در این فرض، که اماره ای درباره تقصیر مربی وجود ندارد، قواعد عمومی اجرا می شود و اثبات تقصیر بر عهده زیان دیده است (مصطفی پور و کاشف، 1395).

بدین ترتیب، مسئولیت مربی در هر حال مبتنی بر تقصیر است، جز این که در مرحله اثبات، گاه به دلیل شرایط و اوضاع و احوال و حدود اختیار و انتخاب ورزشکار، اثبات تقصیر به اماره صورت می پذیرد و نیاز به دلیل اضافی ندارد.

ماده 7 قانون مسئولیت مدنی هم که تقصیر مواظبت کودک و دیوانه را شرط مسئولیت او اعلام می کند با تحلیلی که پیشنهاد شد تعارض ندارد. در این ماده می خوانیم :

حقوقی تفاوتی میان داوران در تمرین یا مسابقه نیست و اهم تکالیف داوران از نظر حقوقی عبارتند از :

1. بازدید اماکن و تجهیزات

داوران موظفند در فاصله زمانی کوتاه تا شروع فعالیت ورزشی از اماکن و تجهیزات مربوطه بازدید نمایند. این موارد شامل زمین، تشک، پیست، استخر، اسباب و امثال آن است. نحوه بازدید به همان صورتی است که در باب مسئولیت مربیان گفته شد. در صورتی که اماکن و تجهیزات با مقررات مربوط مطابقت نداشته باشد یا متضمن خطر برای بازیکنان باشد داور نباید اجازه فعالیت دهد. از جمله مواردی که اماکن و تجهیزات خطرناک و وقوع حادثه در اثر استفاده از آن قابل پیش بینی است :

- یخ زدگی یا باطلاقی بودن زمین فوتبال .
- کدر بودن، آلوده بودن و بوی نامطبوع آب استخر .
- نازک بودن یا مندرس بودن تشک کشتی یا استفاده از قالی به جای تشک .
- فرسوده بودن بندهای دار حلقه یا چوب‌های پارالل .
- فقدان نور کافی در زمین .
- لغزنده بودن کف پوشها .
- وجود اشیاء خطرناک در نزدیکی محیط زمین مانند نرده‌های فلزی نوك تیز یا جعبه‌های فلزی مخصوص نگهداری توپ
- کوتاه بودن فاصله دیوار با خط پایان دو سرعت در سالن .
- پوشش نداشتن میله‌های بسکتبال که در فاصله نزدیک زمین نصب شده است.
- وجود بخاری‌های گازی در فاصله نزدیک زمین .
- سیم کشی معلق روی استخر برای روشنایی یا غیر آن .
- کف پوش‌های مچاله شده .
- بی سرپوش بودن حفره‌های میله والیبال در سالن‌های چند منظوره .
- فقدان مأموران پلیس یا موانع فلزی برای جلوگیری از ورود تماشاگر در بازیهای حساس .
- ابری و طوفانی بودن هوا در ورزشهایی که در فضای باز

به حقوق قانونی دیگران باشد ضامن و پاسخگو خواهد بود. اینک به مقررات بعضی ورزشها در مورد وظایف داوران اشاره می‌کنیم.

1- بسکتبال ماده 19: داوران بازی را طبق قوانین مربوط اداره خواهند کرد

2- فوتبال. قانون پنجم: برای قضاوت هر بازی یک داور تعیین می‌گردد. وظیفه، اختیارات و اقتدار او از زمانی که داخل زمین بازی می‌شود آغاز می‌گردد. اختیارات داور در مورد مجازات بازیکنان حتی در مورد خطاهایی که هنگام خارج شدن توپ و یا توقف توپ در زمین انجام می‌گیرد گسترش می‌یابد. تصمیمات داور درباره خطاهای انجام شده باید بدون توجه به نتیجه بازی باشد باید قوانین را به مورد اجرا بگذارد. (میرصفیان، 1396)

3- واترپلو ماده 1-9 : کنترل مطلق بازی در دست داوران است. اقتدار آنها نسبت به بازیکنان در تمام مدت جریان بازی و تا زمانی که داوران و بازیکنان در محدوده استخر هستند اعمال می‌شود. (همان منبع)

4- کشتی - ماده 14 الف : هیأت داوران کلیه وظایف پیش بینی شده در مسابقات کشتی و همچنین مقررات ویژه احتمالی که در هنگام سازماندهی برخی از مسابقات وضع می‌گردد را به انجام می‌رساند. (همان منبع)

5- شنا - ماده 1-2 : سر داور بر تمام مقام‌های برگزار کننده نظارت و تسلط دارد. او می‌تواند گفته‌ها و نوشته‌های آنها را تأیید کند و با در نظر گرفتن موارد ویژه و کلیه دستورها و قوانین آنها را هدایت و راهنمایی کند. او باید قوانین و تصمیمات فی‌نار با قدرت اجراء نماید .

در سایر رشته‌های ورزشی نیز داور مسئول اداره امور بر اساس مقررات مربوطه است. اما اختیارات و وظایف داوران دارای ابعاد مختلف و در هر رشته ورزشی متناسب با فعالیت‌های اختصاصی آن است. نتیجه حاصل از بررسی‌های انجام شده موارد ذیل است که در تمامی رشته‌های ورزشی داوران مکلف به انجام آن هستند و تخلف از آنها در صورتی که به نتیجه سوء منتهی شود ممکن است موجب مسئولیت قانونی آنها گردد. قبل از بررسی این موارد تذکر این نکته ضروری است که از نظر

انجام می‌گیرد (امکان صاعقه) .

- محصور نبودن فضای پرتاب‌ها و عدم امکان تردد اشخاص .

- فقدان علامت‌های جهت یاب و هشدار دهنده در پیست اسکی .

- غیر استاندارد بودن توپ بازی به نحوی که خطرناک باشد.

2. بازدید از وسایل شخصی ورزشکار

ورزشکاران جوان که بیشتر از آن که عاقل باشند احساسی هستند ممکن است آگاهانه یا ناآگاهانه از وسایلی استفاده نمایند که با مقررات آن ورزش منطبق نباشد و منجر به صدمه به خود یا حریف شوند. داوران به موجب مقررات کلیه ورزشها باید قبل از شروع فعالیت اقدام به بازدید دقیق وسایل شخصی نموده و از استفاده از وسایل شخصی غیر مجاز جلوگیری نمایند. استفاده از چنین وسایلی نه فقط موجب مسئولیت بازیکن خاطی است بلکه داور را نیز در معرض پی آمدهای قانون قرار می‌دهد. داوران نباید هیچگاه امکان سوء نیت را منتفی بدانند. وسایل شخصی شامل دستکش، کفش، وسایل ایمنی، و غیره است. بازدید از وسایل باید بر حسب نوع وسیله انجام شود مثلاً بازدید دستکش بوکس باید با لمس آنها صورت گیرد تا چنانچه اشیاء فلزی جاسازی شده و یا از گچ مخصوص شکسته بندی به جای پودر تالک استفاده شده است قابل کشف باشد. در مورد کفش فوتبال موضوع متفاوت است و باید با مشاهده دقیق از استفاده از کفشهایی که استوک‌های فلزی غیر مجاز با ارتفاع بیشتر از حد و قطر کمتر دارند جلوگیری کند (محمدی و همکاران،؛ 1401)

در ورزشهایی مانند بوکس آماتور که استفاده از کلاه ایمنی ضروری است یا تکواندو که به کارگیری کلاه ایمنی، هوگو، ساعدبند، کاپ، و ساق بند در مسابقه الزامی است امتناع ورزشکار از استفاده از آنها محملی برای رفع مسئولیت داور نخواهد بود. استفاده ورزشکاران از وسایلی مانند ساعت، انگشتر، و امثال آنها در ورزشهای درگیر ممنوع است و این برعهده داور است که قبل از شروع اقدام لازم

را معمول دارد .

3. جلوگیری از اجرای حرکات یا فنون خطا

خطاهای فنی هر ورزش به طور دقیق در آئین نامه‌ها و مقررات مربوطه مورد به مورد مشخص گردیده است البته در اکثر موارد داوران پس از حرکت، اعلام خطا می‌کنند زیرا حرکات به قدری سریع انجام می‌شود که عملاً فرصتی برای جلوگیری از اجرای آنها نیست و لذا در این مورد که حرکت یا فن منجر به حادثه می‌شود مسئولیتی متوجه داور نخواهد بود ولی گاهی اوقات و در بعضی رشته‌ها ممکن است بین در اختیار گرفتن حریف با فن خطا و اجرای آن فاصله زمانی باشد مثلاً در کشتی بلند کردن کشتی‌گیری که به پل رفته و پرتاب مجدد وی بر روی تشک و یا گرفتن فن اوج بند کامل ممنوع است. حال اگر کشتی‌گیری مایه این فنون را در اختیار داشت باشد و قصد اجرای آن کند داور باید قبل از اجراء، اعلام خطا کند و لذا چنانچه به علت بی توجهی یا بی اطلاعی اقدام لازم را به عمل نیاورد به اتفاق ورزشکار خاطی در صورت وقوع حادثه تحت تعقیب قرار خواهند گرفت. در یک پرونده داور کشتی به علت مسامحه در نظارت شایسته بر مسابقه محکوم گردید زیرا در لحظه ای که یکی از رقبا مبادرت به گرفتن فن اوج بند کامل می‌کرد توجه داور به جای دیگر معطوف بود. متعاقب اجرای آن فن کشتی‌گیر دیگر از ناحیه گردن مصدوم و دچار فلج دائم گردید. این صدمه در نتیجه تقصیر داور به وقوع پیوست. نباید از نظر دور داشت که داوران فقط در قبال خطرهایی که بخشی از فعالیت ورزشی محسوب می‌شوند ممکن است مسئولیت داشته باشند و به عبارت دیگر صدمات ناشی از عملیات ورزشی که برابر مقررات انجام گرفته و یا اقدامات ورزشکاران که از مقوله عملیات ورزشی خارج و منجر به حادثه شود هیچگونه مسئولیتی متوجه داوران نخواهد کرد (فاضل هاشمی و همکاران، 1395). مشروط بر این که اقدامات احتیاطی بازدارنده را اعمال نموده باشد. اگر قصد تخلف یا ایراد صدمه از سوی ورزشکار تجلی خارجی پیدا کند بدون این که هنوز به نتیجه منجر شده باشد وظیفه مراقبتی داور اقتضا دارد که اقدامات

نمی‌کند. حتی از راه قیاس یا وحدت ملاک می‌توان حکم ماده 7 را مؤید مسئولیت مربی شمرد و مسئولیت های حقوقی داوران عبارتند از: بازدید اماکن و تجهیزات، بازدید از وسایل شخصی ورزشکار، جلوگیری از اجرای حرکات یا فنون خطا، اقدام نسبت به ورزشکاران مصدوم.

بنابراین پیشنهاد می‌گردد طی پژوهشی مسئولیت‌های حقوقی کلیه داوران، بازیکنان، مربیان در غالب یک الگوی سازمان یافته ارائه گردد.

منابع

ارشادی فرد، رسول، قاسم زاده، ژاله، محمدزاده، فاطمه (1402) حقوق ورزشی و مسئولیت های ناشی از آن، اولین همایش ملی علوم ورزشی با رویکرد ورزش های همگانی آقای نی، حسین. (1393). حقوق ورزشی. چاپ دهم، تهران: نشر میزان

باقرنیا، حمید، ساقیان، مهدی (1396) ضرورت تاسیس فدراسیون حقوق ورزشی و نقش آن در پیشگیری از جرایم ورزشی، فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره 16، شماره 35

پذیرش، جواد (1400) ماهیت حقوقی مسئولیت مدنی باشگاه ها مؤسسات ورزشی، مجله علوم حرکتی و رفتاری، دوره 4، شماره 4

پریزبان، کامران (1399) مسئولیت مدنی ورزشکاران در نظام حقوقی ایران، چهارمین کنفرانس بین المللی علوم اسلامی، پژوهش های دینی و حقوق

تقوایی، عباس، لرجوری، عاطفه (1401) مسئولیت کیفری ورزش های پرخطر از منظر فقهی و حقوقی، فصلنامه علمی فقه و حقوق نوین، دوره 3، شماره 11

جاگرانی، حسین، نوروزی، مجید، قنداق ساز، امیر (1398) بررسی تطبیقی نقش قراردادهای ورزش در حقوق ایران و کامن لا، ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران، دوره 2، شماره 4

چلبی، البرز. (1395). دیباچه ای بر حقوق ورزشی و قواعد عمومی حقوق جزا. چاپ اول، تهران: بامداد کتاب
حیدری، مهرداد. (1397). «بررسی مسئولیت مدنی در

مقتضی بر حسب مورد اعمال کند این اقدامات ممکن است تذکر، اخطار و یا حتی اخراج باشد. بی توجهی به چنین مواردی که از مصادیق بارز غفلت است زمینه ساز مسئولیت داوران خواهد بود.

4. اقدام نسبت به ورزشکاران مصدوم

مسئولیت داوران در مورد ورزشکاران مصدوم علی الاصول محدوده به مکان فعالیت ورزشی است. هر گاه ورزشکاری به هر علتی در این محدوده مصدوم شود داور موظف است که اقدامات فوری در جهت کمکهای اولیه به منظور جلوگیری از وخامت حال وی را به انجام برساند. این وظیفه لزوماً به معنای مباشرت داور در اعمال این کمکها به ورزشکار نیست بلکه او باید تسهیلات کافی برای انجام کمکهای اولیه را فراهم نماید. این تسهیلات شامل قطع بازی، اجازه ورود پزشک یا پزشک یار به زمین و بالاخره انتقال مصدوم به خارج از زمین است و هر گاه جابه جایی مصدوم بدون ترتیبات خاص میسر نباشد داور مجاز به الزام اشخاص به انتقال مصدوم به خارج از زمین به هر نحو خواهد بود. (تقوایی و لرجوری، 1401)

بحث و نتیجه گیری

مسئولیت ورزشکاران در برابر تماشاگران از این قرار است که در صورتی که محل استقرار تماشاگران نامناسب باشد و در اثر اصابت توپ بازی یا پرتاب شدن بازیکنان یا تصادم اتومبیلها یا رم کردن اسب سواری آسیب ببینند، باید برگزار کنندگان مسابقه را مسئول شمرد، مسئولیت برگزار کنندگان مسابقه از این قرار است که تعهد برگزار کننده مسابقه، در برابر پولی که می‌گیرد، تأمین سلامت خریدار در برابر خطر ناشی از تماشای مسابقه است. مسئولیت مربیان در برابر ورزشکاران از این قرار است که تعهد مربی ناظر به مواظبت است نه سلامت؛ مسئولیت مربی در برابر اشخاص ثالث از این قرار است که تنها محجور نیاز به نگاهدارنده و مواظبت دارد و قید حکم قانون نیز مبتنی بر این غلبه و شیاع عرفی است. ولی، مسئولیت حرفه ای مربی را که به نوآموزی، همچون کودکان آن حرفه و فنون ورزشی را می‌آموزد، نفی

محمدحسن، فهیمه (1395) بایدها و نبایدهای مسئولیت قانونی در حوادث ورزشی، سومین همایش ملی انجمن علمی مدیریت ورزشی ایران

فراهانی، ابوالفضل؛ نصیرزاده، عبدالمهدی و وطن‌دوست، مریم (1394). حقوق ورزشی، تهران: انتشارات حتمی.

فیض، زهرا (1397) رفتار ورزشی و مسئولیت اخلاقی، مدنی ورزشکاران از منظر فقهی و حقوقی، فصلنامه مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، دوره 5، شماره سوم.

قادرپور، ادريس، میرسلیمانی؛ محمدحسین، نادریان، مسعود (1400) تاثیر رسانه‌های جمعی در توسعه ی آگاهی از حقوق ورزش حیطه ی مسئولیت مدنی ورزشی، نشریه علمی پژوهش های معاصر در مدیریت ورزشی، دوره 11، شماره 21

قانون اساسی

قانون مجازات عمومی

قانون مدنی

قربانزاده، محمد، شادمانی، امیرحسین (1399) نقش حقوق در ورزش و بررسی تکالیف اهالی ورزش از جنبه قانونی، نخستین کنفرانس ملی حقوق، فقه و فرهنگ

کاظمی، هادی، شهلایی، جواد، صادقی، سعید (1401) شناسایی و رتبه بندی معیارهای مسئولیت مدنی در حقوق ورزشی، فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره 21، شماره 56

محمدی، عمر، ویسی، کوروش، روحی، عباد (1401) تبیین الگوی نهادینه‌سازی حقوق ورزشی مبتنی بر مسئولیت مدنی باشگاه های ورزشی، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره چهارم، شماره اول

مدبر، سیف الله، ادريس، امیر، محمدی، علی محمد (1402) بررسی حقوق ورزشی در اسلام، اولین همایش بین المللی و دومین همایش ملی روان شناسی و دین مصطفی پور، شاهین، کاشف، سیدمحمد (1395) التزام عملی مربیان ورزشی به مسئولیت‌های حقوقی از دیدگاه ورزشکاران، نشریه مدیریت ورزشی، دوره 8، شماره 4

جامعه ورزشی در حقوق موضوعه ایران». پژوهش های حقوق قانون یار، 1 (3)، صص 277-288

خجسته مهر، امید (1401) حقوق ورزشی در اسلام، هفتمین کنفرانس بین المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی رضایی نژاد، همایون و رضایی نژاد، امیرحسین. (1395). «پژوهشی تطبیقی در باب مبنای مسئولیت مدنی ورزشکاران (در مقابل یکدیگر)». فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی. 46 (4)، صص 513-532.

رضایی نژاد، همایون، رضایی نژاد، امیرحسین (1395) پژوهشی تطبیقی در باب مبنای مسئولیت مدنی ورزشکاران (در مقابل یکدیگر)، دوره 46، شماره 4

رضایی نژاد، رحیم، نقی پور، بهنام (1402) تحلیل روابط و راهکارهای مرتبط با موانع حقوقی ورزش زنان، فصلنامه مطالعات مدیریت ورزشی، دوره سوم، شماره پنجم

زرگر، طیبه، رین، استون (1401) طراحی و تدوین منشور مسئولیت اجتماعی سازمان‌های ورزشی جمهوری اسلامی ایران، نشریه مدیریت ورزشی، دوره 14، شماره 4

سوری، ابودر، همتی، مهرعلی، بنار، نوشین (1402) طراحی الگوی توسعه حقوقی ورزش ایران، مجله مدیریت و توسعه ورزش، دوره 12، شماره 2

سوری، ابودر؛ همتی نژاد، مهرعلی؛ بنار، نوشین و رستمی، عبدالله. (1398). «تعیین موانع و شیوه های توسعه ابعاد نظام حقوق ورزشی کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. پذیرفته شده برای چاپ.

شعبانی مقدم، کیوان، ذکایی، حسین، حسن زاده، محمدتقی (1395) شناسایی و اولویت بندی موانع و راهکارهای توسعه حقوق ورزشی در ایران، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره پانزدهم، شماره سی و چهارم

شکری، نادر. (1394). حقوق ورزشی؛ بررسی نظم حاکم بر حقوق ورزشی ایران. تهران: انتشارات نقش گستران بهار

صدیقی، امیر، علی دوست، ابراهیم، دهقان، امین (1401) آسیب شناسی پرونده های حقوقی ورزش ایران در مراجع بین المللی، نشریه مدیریت ورزشی، دوره 9، شماره سوم

فاضل هاشمی، سیدمحسن، سرشته داری، محمد،

,International Journal

Sports law with a special look at legal responsibilities

: Abstract

The purpose of the current research was sports law with a special look at the responsibilities of the law. The research method is basic in terms of the goal and descriptive and analytical in terms of the data collection method. Finally, it has been concluded that the responsibility of the athletes towards the spectators is that if the place where the spectators are located is inappropriate and they are injured due to the ball being hit or the players being thrown or the cars colliding or the horses ramming, the organizers must Considering the contest responsible, the responsibility of the contest organizers is based on the fact that the commitment of the contest organizer, against the money he receives, is to ensure the buyer's health against the risk of watching the contest. The responsibility of coaches towards athletes is based on the fact that the coach's obligation is to care, not health; The trainer's responsibility towards third parties is based on the fact that only Mahjoor needs maintenance and care, and the provisions of the law are also based on this dominance and common law. However, it does not negate the professional responsibility of the coach who teaches the profession and sports techniques to the novice, like children. Even through analogy or unity of criteria, the sentence of Article 7 can be

مهری رخ، محمد، ایلانی، حسن، اسلامی، طاها (1402) نگاهی مختصر به اهمیت حقوق ورزشی در عصر کنونی ایران، اولین همایش ملی آینده پژوهی در فقه، حقوق و علوم سیاسی

مهری رخ، محمد، ایلانی، حسین، خدربگلی، سنا (1402) نگاهی مختصر به اهمیت حقوق ورزشی در عصر کنونی ایران، اولین همایش ملی آینده پژوهی در فقه، حقوق و علوم سیاسی

مؤذن، جعفر، مدادی، الهه، حمزه زاده، ابراهیم (1397) بررسی مبانی و ابعاد فقهی حقوقی مسئولیت در ورزش، فصلنامه علمی فقه و مبانی حقوق اسلامی، دوره 11، شماره 3

میرصفیان، حمیدرضا (1396) بررسی دانش مربیان ورزشی از وظایف قانونی خود در قبال ورزشکاران، فصلنامه پژوهش در ورزش تربیتی، دوره 5، شماره 13 نادریان، جهرمی؛ سمیه، رهبری (1393). «امکان سنجی رشته کارشناسی ارشد حقوق ورزش»، مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، شماره 24، 19-32.

Arthur M, Balsam J. (2018). Special Issue: Athlete Activism and Sports Social Responsibility, Journal of Legal Aspects of Sport, 28: 118-120

Fernández-Villarino, R. & Domínguez-Gómez, J. A. (2022). A Social Responsibility Map of Spanish Professional Football League Clubs. In Corporate Responsibility, Sustainability and Markets (pp. 53-74). Palgrave Macmillan, Cham

Fonseca, I. (2020). Modelos de responsabilidad social corporativa en el sector deporte: una revisión sistemática. Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación, (43), 1106-1115

Husni, H. (2020). The effectiveness of the social responsibility program for Islamic religious education through the participatory action research method. The Social Studies: An

Keywords: sports rights, responsibility, law

considered as confirming the responsibility of the coach, and the legal responsibilities of referees include: visiting the places and equipment, visiting the athlete's personal belongings, preventing the implementation of wrong movements or techniques, taking action towards the injured athletes.